

Lagstiftningsrådet
Tuula Majuri
Justitieministeriet

Ärende: FÖRÄNDRINGSBEHOV I FINLANDS GRUNDLAG

Justitieministeriets arbetsgrupp Grundlagen 2008 har bett Svenska Finlands folkting ge sin syn på ändringsbehov i grundlagen. Folktinget hänvisar till att lagstiftningsrådet Tuula Majuri bjöd Folktinget till ett diskussionsmöte på ministeriet 14.4.2008, ett möte som Folktinget tyvärr inte hade möjlighet att delta i. Folktinget lämnar nu i stället ett skriftligt ställningstagande, som gäller behovet av att se över 122 § 1 mom. i grundlagen.

Folktinget hänvisar först till regeringsformen för Finland (94/1919), som föreskrev i 50 § 3 mom.: "Vid nyreglering av förvaltningsområdets gränser bör iakttas, att dessa, där förhållandena det medgiva, bliva enspråkiga, finsk- eller svenskspråkiga, eller att åtminstone minoriteterna med annat språk inom desamma bliva möjligast små." Denna bestämmelse om strävan efter språkligt enhetliga förvaltningsområden byggde följdriktigt på principen i regeringsformens 14 § om Finlands likvärdiga nationalspråk, finska och svenska. Genom den nya grundlagen år 2000 bortföll strävan efter språkligt enhetliga förvaltningsområden, och paragrafen ersattes av grundlagens 122 § 1 mom. Denna bestämmelse har emellertid visat sig vara svårtolkad, eftersom det inte finns egentliga riktlinjer för hur lagrummet ska tillämpas.

I grundlagens 122 § 1 mom. förenas två grundprinciper i samma bestämmelse: *en indelning i sinsemellan förenliga områden eftersträvas /så att/ den finsk- och svenskspråkiga befolkningens möjligheter att erhålla tjänster på det egna språket tillgodoses enligt lika grunder*. Den första satsen definieras i regeringspropositionen till grundlagen (RP 1/1998) så att man ska undvika att organisera den statliga regional- och lokalförvaltningen genom flera olika områdesindelningar. Det saknas emellertid en egentlig skrivning om innebörden av den andra satsen, vars språkliga jämlikhetsprincip gäller det allmännas skyldighet att i enlighet med 17 § 2 mom. erbjuda tjänster till den finskspråkiga och den svenskspråkiga befolkningen. Folktinget frågar sig hur lagberedaren avser att exempelvis formuleringen *lika grunder* ska tillämpas i dagens Finland, där svenskans ställning som nationalspråk på många håll är trängd. Folktinget konstaterar också att dessa två grundprincipers inbördes relation inte diskuteras i regeringens proposition, och att det saknas riktlinjer för vilken princip som har företräde framför den andra när lagrummet tillämpas.

Folktinget understryker att språkliga rättigheter uttryckligen är en grundlagstryggad rättighet, medan administrativa gränser inte är det. Det bör därför inte finnas någon tvekan om att den språkliga jämlikhetsprincipen i 122 § 1 mom. ska ges prioritet i de beslut som gäller ändringar i administrativa indelningar.

Professor Markku Suksi, Åbo Akademi, har analyserat språkets inverkan på den administrativa indelningen, och han konstaterar följande: "Ur de språkliga rättigheternas perspektiv bör statsrådet eller annan myndighet, när de fattar beslut om underlydande myndigheters indelning i jurisdiktioner och domstolars domkretsar, genom grundlagens 122.1 § gå in för ett sådant grundrättighetsvänligt eller grundrättighetsvänligt alternativ som inom ramen för administrativ indelning på bästa möjliga sätt gör det möjligt att förverkliga de språkliga rättigheter som grundlagens 17.2 § etablerar. För detta talar bl.a. det i båda lagrummen förekommande uttrycket *lika grunder*." (JFT 3/2006, s. 282). Professor

Suksi konstaterar vidare: "I anslutning till administrativ indelning kan detta anses innebära att då det finns ämbetsdistrikt med finska som majoritetsspråk, bör det också finnas ämbetsdistrikt med svenska som majoritetsspråk." (JFT 3/2006 s. 283). Han framhåller att också samarbetsområden bör bildas på ett sätt som genomgående beaktar de språkliga grundrättigheterna och förverkligar exempelvis krav på språklig kompetens (JFT 3/2006, s. 280).

Folktinget betonar ännu det viktiga i att justitieministeriet klargör syftet med hur 122 § 1 mom. bör tillämpas; en aktuell fråga eftersom strukturförändringarna inom förvaltningen avlöser varandra i dagens Finland. Enligt 22 § i grundlagen ska det allmänna se till att de språkliga rättigheterna säkerställs. Folktinget understryker att denna skyldighet bör ges prioritet i jämförelse med exempelvis förvaltningsekonomiska argument. Till följd av den oklara tolkningssituationen godkänns emellertid förvaltningsekonomiska skäl ofta som argument i de förslag som gäller ändringar i den administrativa indelningen, detta framför skyldigheten att säkerställa de språkliga grundrättigheterna.

Detta problem framkommer i beslut som statsmakten har fattat inom ramen för olika strukturreformer inom förvaltningen. Flera aktuella exempel kan belysa detta. Samtliga fem polismyndigheter med svenska som majoritetsspråk på fastlandet läggs ner 1.1.2009 i enlighet med inrikesministeriets förslag och statsrådets beslut. Justitieministeriet har föreslagit att den ena av landets två tingsrätter med svenska som majoritetsspråk, Pargas tingsrätt, läggs ner i början av år 2010. Statsrådet fattar sitt beslut om detta under sommaren 2008. Finansministeriet har föreslagit att Raseborgs magistrat och magistraten i Åboland läggs ner 1.1.2009. Därtill kan nämnas att kommun- och servicestrukturreformen ännu pågår och att reformen kommer att få språkliga konsekvenser. Utöver detta revideras statens regionalförvaltning som bäst.

Följderna av beslut där språkförhållandet ändras får negativa konsekvenser för de sammanslagna myndigheternas kompetens att handlägga ärenden på svenska på längre sikt. När myndigheter med svenska som majoritetsspråk sammanslås med myndigheter med finska som majoritetsspråk blir den sammanslagna myndighetens majoritets- och arbetsspråk vanligen finska. Detta leder till att statsanställda med högskoleexamen som behörighetsvillkor enligt 6 § i språkkunskapslagen (424/2003) ska ha utmärkta muntliga och skriftliga kunskaper i finska, medan det räcker med nöjaktiga muntliga och skriftliga kunskaper i svenska. Konsekvenserna av detta märks vid nyanställningar och leder till att ärendena till övervägande del handläggs på finska. Också myndigheternas förmåga att ge muntlig service på svenska försvagas med tiden. Genom beslut där språkförhållandet ändras försvagas alltså svenska språkets ställning och därmed myndigheternas språkliga kompetens, ett sakförhållande som inte kan anses vara i enlighet med grundlagens syfte.

Svenska Finlands folkting hänvisar till dessa synpunkter och anser att ett stadgande som motsvarar 50 § 3 mom. i regeringsformen (94/1919) borde tas in i grundlagen i syfte att förtydliga tillämpningen av 122 § 1 mom. Folktinget önskar att arbetsgruppen Grundlagen 2008 omfattar detta i sitt förslag till ändringsbehov i grundlagen, vilket överlämnas till det parlamentariska beredningsorgan som tillsätts senare.

Helsingfors den 30 maj 2008

SVENSKA FINLANDS FOLKTING

Ulla-Maj Wideroos
ordförande

Kristina Beijar
språkskyddssekreterare